

SOUTĚŽ

OPEVNĚNÍ MĚSTA ČESKÝCH BUDĚJOVIC

Odbor památkové péče Magistrátu města České Budějovice ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Českých Budějovicích vyhlašuje u příležitosti Dnů evropského dědictví EHD 2022 **vědomostní soutěž pro děti a mládež do 16 let – jednotlivce i kolektivy.**

Soutěž probíhá od 17. 9. 2022 do 31. 12. 2022

Více informací i tyto pracovní listy najdete v Turistickém informačním centru českobudějovické radnice nebo na webových stránkách odboru památkové péče Magistrátu města České Budějovice www.c-budejovice.cz a Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích www.npu.cz/uopcb. Jako základní literaturu doporučujeme knihu Daniela Kováře Královská pevnost na jihu Čech, kterou vydal Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích v roce 2006.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISŤE V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

Milí soutěžící,

v letošním roce se vydáme po stopách opevnění královského města Českých Budějovic. Víte například, kolik měly České Budějovice městských bran a kde se nacházely? Zda byly České Budějovice někdy dobity? K jakým různým účelům městské hradby sloužily? A obešli jste již někdy historické jádro města místy, kterými vedly českobudějovické hradby? Nejen to bude předmětem vašeho bádání. Mezi soutěžními otázkami najdete i několik bonusových úkolů a jeden průběžný. Za každý tento správně splněný úkol získáte 2 body. Těšíme se na vaše odpovědi a přejeme vám, ať vás putování po stopách opevnění města Českých Budějovic baví a přinese vám nové poznatky. Pusťme se tedy do toho...

České Budějovice patřily v minulosti mezi dobře opevněná města. Byly připravené ubránit se nepříteli v zájmu svém i v zájmu svého krále. Do rozvoje městského opevnění byly vkládány obrovské částky peněz, to aby udrželo krok s vývojem vojenské techniky, a aby odrazovalo nepřítele od pokusů město dobýt. V dobách míru mělo městské opevnění mnohé další využití. Svůj účel plnilo bezmála 600 let od 13. do 19. století, kdy byly městské hradby postupně bourány.

1. Gotické opevnění města

Městské hradby chránily obyvatele před nepřítelem a zároveň tvořily hranici mezi bezpečným životem uvnitř města a mimo něj. Právo na výstavbu městského opevnění udělil Českým Budějovicím jejich zakladatel.

1.1 Uved'te jméno zakladatele města Českých Budějovic a rok, kdy bylo město založeno.

Důvodů k založení královského města na jihu Čech bylo několik. Hlavním důvodem bylo zastavit rozpínavost tehdy nejmocnějšího šlechtického rodu v Čechách.

1.2 Uved'te, jak se tento mocný šlechtický rod jmenoval.

Založením města pověřil král zvíkovského purkrabího Hirza. Ten pro město vybral velmi strategickou polohu na soutoku dvou řek.

1.3 Uved' jména řek, na jejichž soutoku bylo město založeno a v čem jeho strategická poloha spočívala?

Kolem celého města byly vybudovány pevné hradby. Stavěly se z kamene, písku a vápna. Hradby se budovaly postupně. Nejprve se stavěly brány a hradební zeď v nejhroženějších částech města, tedy na východním a severním kraji města. Na jihu a západě tvořily přirozenou ochranu řeky. Nejpozději kolem roku 1318 tvořila kamenná hradba uzavřený kruh kolem celého města.

A jak hradba vypadala? Hradbu tvořily dvě hradební zdi, mezi kterými byl rozestup cca 5–10 metrů. Později byla vybudována ještě třetí obranná zeď na vnějším břehu řek.

Hlavní hradební zeď se táhla podél celého obvodu města. Hradba byla zakončena tzv. cimbuřím, které sloužilo k ochraně obránců. Cimbuří je tvořeno stínky („zuby“) a prolukami, které umožňovaly obráncům pozorování a v případě útoku také házení kamenů nebo střílení z kuší či luků.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISŤE V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

1.4 Bonusový úkol: Vyhledejte, jak cimbuří vypadalo a nakreslete ho. Pokud si troufnete, můžete ztvárnit i obránce při útoku 😊

Později vznikl v její horní části obranný ochoz, který chránil obránce před nepřítelem i nepřízní počasí. Hradební zeď v pravidelných rozestupech 30–40 metrů zpevňovaly půlválcové hradební bašty.

1.5 Zjistí, jak vysoká, široká a dlouhá bývala hlavní hradební zeď, a v které části města se dodnes dochovala část obranného ochozu.

1.6 Uved', jak se nazývala druhá, nižší hradební zeď a jak se říkalo prostoru mezi oběma hradebními zdmi?

1.7 V Českých Budějovicích najdeme malý úsek, kde se dodnes dochovaly obě za sebou stojící hradební zdi. Kde se nachází?

2. Městské brány, věže, bašty

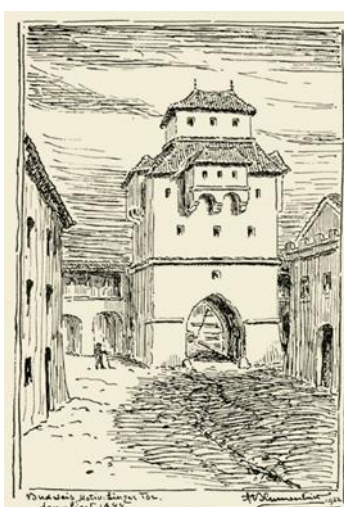
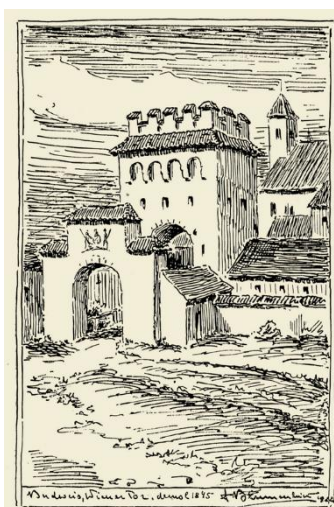

Městské brány byly velmi důležitou součástí opevnění. Do města a z města bylo možné projít pouze branami. Město tak mohlo kontrolovat příchozí vozy a zboží, vybírat mýtné nebo nepustit nemocné. Překročení hradeb mimo hlavní brány byl zločin, který byl přísně trestán.

2.1 Zjistí, kolik měly České Budějovice hlavních bran, jak se nazývaly a kde se nacházely (uved' dnešní názvy ulic, popř. více názvů jednotlivých bran, pokud se dochovaly).

Brány měly podobu hranolových věží s průjezdem širokým 3,5–4 metrů. Projet tudy mohl jen jeden vůz, což kontrolu nad vjíždějícími vozy usnadňovalo. Na noc se brány zavíraly masivními dubovými vraty, opatřeny byly padací železnou mříží.

2.2 Vyhledej obrázky českobudějovických hlavních bran, porovnej je s kresbami níže a pod kresby napiš správné názvy městských bran:

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍSTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

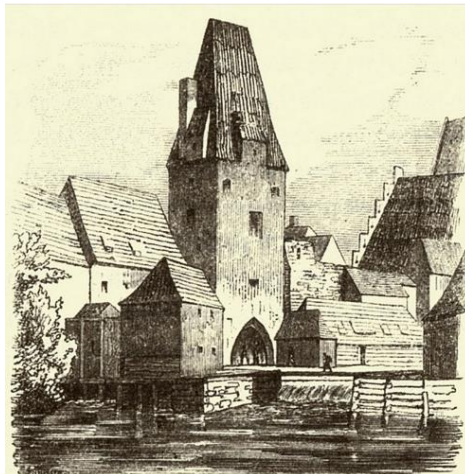

V každé městské bráně sloužil branný či podbranný, na kterém závisela z části bezpečnost města a tudíž museli splňovat přísné podmínky, mezi které patřila fyzická zdatnost, ostrý zrak, znalost města a obou jazyků (čeština, němčina), později i čtení a počty.

Branný na noc brány uzavíral a ti, kteří dorazili k městu později, již nebyli vpuštěni. Existence opevnění tak nepřímo napomohla k vzniku velkých zájezdních hostinců před hradbami.

2.3 Jeden ze zájezdních hostinců za branami města se zachoval až do dnešních dnů. Vypátrejte ho a uveďte, jak se jmenuje.

Brány byly také výhodnými místy pro zveřejnění a předávání informací. V branách byla vyvěšována různá oznámení, např. o hrozících nálezích. Strážníci měli za úkol vyptávat se, co se děje v jiných městech či krajích. A jako varování byly někdy v branách vystaveny sřatě hlavy zločinců.

Kromě hlavních bran vzniklo po celém obvodu města několik menších branek, zvaných obvykle fortny, vodní dvířka či vodní branky. Sloužily pouze pro přístup k vodě, využívali je především řemeslníci (barvíři, provazníci, soukeníci) a bylo tudy nakládáno zboží na lodě. Otevírání a zavírání branek měl na starosti vždy jeden spolehlivý měšťan, který každý večer nosil klíč purkmistrovi.

2.4 Uveďte názvy alespoň dvou menších branek či vodních branek, kterými se procházelo pouze k řece.

Od konce 14. století byla obranyschopnost města zvyšována doplněním původních hradebních bašt o vyšší samostatné věže a stavěním nových hradebních věží. Bylo to kvůli pokroku ve vojenské obléhací technice a vývoji palných zbraní. Hradební věže byly nazývány podle účelu (Prašná), podle barvy omítky či střešní krytiny (Břidličná) nebo stáří (Nová), avšak nejčastěji dostávaly jméno konkrétní osoby, nejspíše asi někoho, kdo se zasloužil o jejich stavbu (Rauscher). Pojmenování věží se také časem měnilo.

2.5 Uveďte názvy alespoň tří dalších obranných věží, které bývaly součástí městského opevnění. Dochovaly se některé z nich dodnes?

Město vynakládalo nemalé částky nejen na zdokonalování opevnění, ale také na zbraně a výzbroj. Zbraně byly v dobách míru skladovány ve zbrojnici. České Budějovice zaměstnávaly i vlastního puškaře, který byl pověřen výrobou střelného prachu a sanytru. Ty byly skladovány právě v nových věžích, kde byly chráněny před deštěm a nepříteli.

2.6 Uveď název známého českobudějovického objektu, který sloužil i jako zbrojnice a dochoval se do dnešních dnů? Kde se nachází?

Významná byla také reprezentační funkce městského opevnění. Vysoké hroty hradebních věží vytvářely již z dálky viditelnou siluetu Českých Budějovic, dávaly na odív vojenský, politický i hospodářský význam královského města a varovaly případného nepřítel. Z tohoto důvodu byly vnější stěny opevnění barevně upravovány a malovány, zejména to platilo pro městské brány, věže a bašty. V období renesance získaly hlavní brány reprezentativní podobu, byly zdobeny městskými znaky a někdy také nápisy a kresbami.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

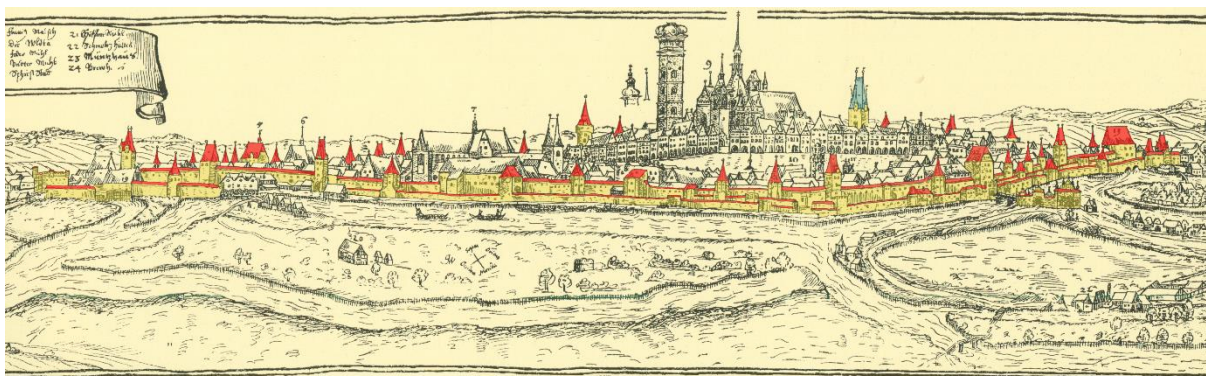
ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍSTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

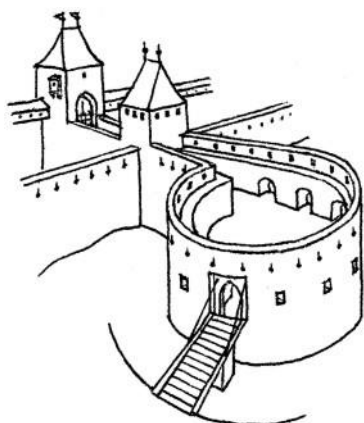
2.7 Kdo je autorem této veduty z roku 1602 (viz výše), díky níž si můžeme udělat představu o tom, jak městské opevnění vypadalo?

2.8 Bonusový úkol. Vyhledejte staré fotografie či kresby jedné z městských bran a prohlédněte si je. Schematicky překreslete a podle své fantazie navrhnete barevnou výzdobu brány do města.

3. Opevnění města v pohusitské době

Zdokonalování pevnostních systémů na přelomu 15. a 16. století můžeme sledovat ve většině českých měst. Co k tomu tehdy měšťany vedlo?

Byla to především zkušenost z husitských válek i následných mocenských sporů na jihu Čech. Navíc po většinu 16. století přetrvávala v myslích měšťanů hrozba tureckého vpádu. Zásadní roli v přeměně opevnění sehrála účinnější dělostřelba, která si vynutila maximální rozšíření obranného pásu a tedy i oddálení pozic útočníka.

V roce 1512 město zasáhla povodeň, která způsobila rozsáhlejší škody na opevnění města. Kromě oprav došlo následně k významnému posílení hradebního systému. Vznikl třetí pás hradeb před korytem Mlýnské stoky. Tuto zeď zpevňovaly dovnitř otevřené bašty připravené pro použití palných zbraní. Před branami navíc vznikl zcela nový obranný prvek. Jednalo se vlastně o smyčku hradby, předsazenou před bránu a chránící ji před přímým útokem. Uvnitř se přístupová cesta obvykle stáčela, takže příjíždějící musel zpomalit a současně mohl být provoz kontrolován obránci z ochozu.

3.1 Jak se tento nový obranný prvek před branami jmenoval? (Nákres obranného prvku nalezeš vlevo.)

3.2 Uveďte, kolik těchto obranných prvků bylo v Českých Budějovicích postaveno a kde?

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

Staré hradby byly posilovány zvyšováním, přestavbami, vkládáním nových věží a zřízením krytého ochozu s dřevěnou konstrukcí, který se nejspíš táhl bez přerušení podél obvodu celého města. Proluky v hradební zdi, tzv. cimbuří, bylo zazděno a nahradily je malé štěrbinové nebo klíčové střílny, což poskytlo větší bezpečí osobám pohybujícím se na ochozu.

3.3 Proč byly střílny pojmenovány jako „klíčové“?

V 15. a 16. století přibýly nové hradební věže a ty starší byly mnohdy zvýšeny o další patro.

3.4 Uveďte názvy dvou věží městského opevnění, které byly nově vystavěny v 15. a v 16. století.

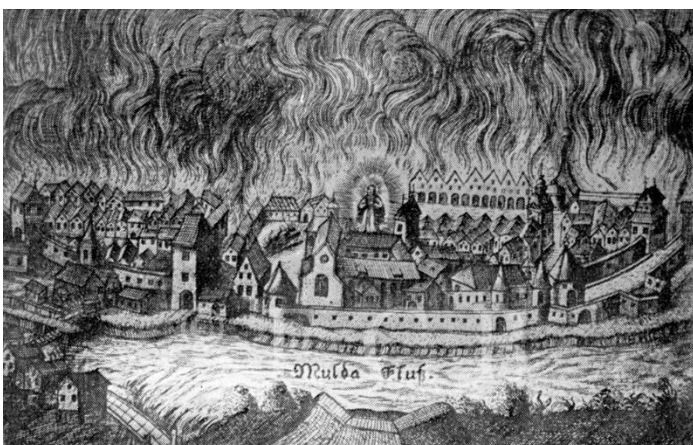

4. Moderní pevnost – baroko

V roce 1618 vypukla v Evropě dlouhá a krutá válka. Rozsáhlý válečný konflikt způsobil lidem na zasažených územích mnoho útrap, v českých zemích ubylo až o jednu třetinu obyvatel! I České Budějovice byly reálně ohroženy.

4.1 Víte, jak se tato válka nazývala?

Válečná vřava s sebou však nepřinesla pouze hrůzy a strádání, ale i rozvoj vojenské techniky. Proto bylo nutné v Českých Budějovicích (ostatně jako i v dalších městech) opět modernizovat již zastaralý pevnostní systém. Proměnu městského opevnění výrazně ovlivnila také událost z 24. července 1641. V Českých Budějovicích vypukl požár, při kterém shořela více než polovina domů ve městě. Oheň se nevyhnul ani hradbám. Společně s částí hradebního ochozu vyhořelo dvanáct hradebních věží a bašt a jedna městská brána.

Veduta Daniela Wussina z knihy Michaela Schichelia *Puteus aqua*

4.2 Zjistěte, která českobudějovická brána v roce 1641 vyhořela.

Vzplanul také krov tzv. Břidlicové věže, což způsobilo paniku a hromadný úprk z města. Věž v sobě totiž ukrývala 40 centýřů střelného prachu, tj. téměř 2,5 tuny! Klenba naštěstí vydržela a k výbuchu nedošlo.

4.3 Vyhledejte, kde se Břidlicová věž v Českých Budějovicích nacházela.

4.4 Bonusový úkol. Vypátrejte, z čeho se vyráběl původní černý střelný prach používaný ve středověku a novověku.

Přestože bylo město v té době vysíláno válkou a pobytem císařských vojáků, brzy se začalo s opravami hradeb. Bylo vybudováno moderní opevnění, které doplnilo a prohloubilo starší hradební systém.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

Před renesanční hradbou (v místě současného parku Na Sadech) vznikly nové vodní příkopy, z nichž vyrůstaly mohutné zemní násypy, tzv. raveliny.

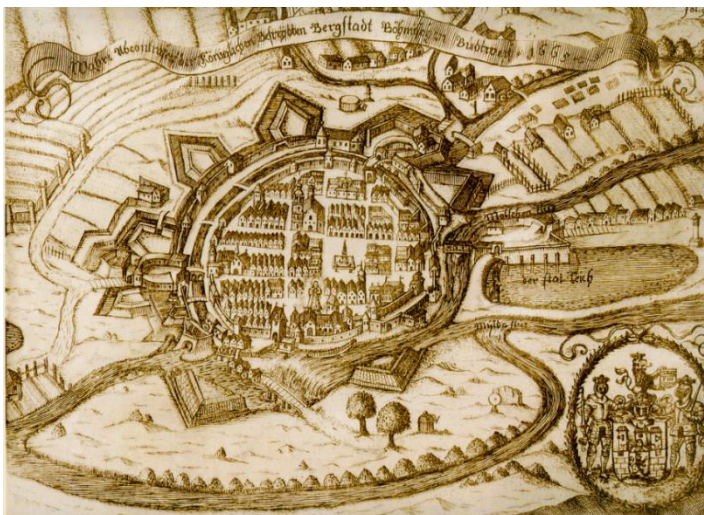
Ravelin byl jeden z obranných prvků novověkého pevnostního tzv. bastionového systému, který vznikl v 16. století v Itálii.

Raveliny, které místní nazývaly „šancemi“, držely svou výškou nepřítele pálícího z těžkých zbraní co nejdál od městského opevnění a zároveň chránily domácí dělostřelectvo, které mohlo z boku snadněji pálit na útočníky. Zemina nasypávaných ravelinů navíc tlumila dopad dělových koulí. Vstup na jednotlivé raveliny umožňovaly dřevěné můstky, vedoucí z náspu, na němž stála pozdně gotická hradba.

4.5 Výstavba nového pevnostního systému v letech 1641 - 1648 byla odborně řízena lineckým stavitelem italského původu. Zjistěte jeho jméno. Napovíme, že se podílel také na přestavbě vyhořelého budějovického kostela.

4.6 Prohlédněte si vedutu Daniela Wussina z roku 1665 a napište, jaké geometrické útvary připomínají půdorysy ravelinů v Českých Budějovicích?

4.7 Do dnešních dnů se nezachovaly žádné pozůstatky barokního opevnění, přesto můžeme na půdorysu Českých Budějovic sledovat jeho stopu. Jak se jmenuje ulice, která kopíruje část tohoto opevnění? (Pomoci může i pohled na letecký snímek Č. Budějovic.)

5. Obléhání města

Jak jste se dočetli již výše a zjistili z vašeho bádání, České Budějovice patřily v minulosti mezi velmi dobře opevněná města. Městské opevnění hrálo svou významnou úlohu téměř 600 let – od 13. do 19. století. Naštěstí doba, po kterou město odolávalo dobývání, by se dala počítat spíš jen na dny. Pevné hradby totiž často odradily nepřítele od úmyslu město dobýt.

Ze zpráv budějovických kronikářů víme, že např. v roce 1304 tábořil u Č. Budějovic při svém tažení proti Václavovi II. římský král Albrecht. Pokud by nebylo město dobře opevněno, pravděpodobně by se stalo terčem jeho útoku.

O 14 let později, v r. 1318, město odolalo téměř dvouměsíčnímu obléhání vojskem Petra z Rožmberka. Vylepšování městských hradeb se městu vyplatilo i na podzim roku 1395, kdy České Budějovice dokázaly odolat obléhání vojskem Jindřicha z Rožmberka.

Podobně tomu bylo i v roce 1420, za husitských válek, kdy kolem Českých Budějovic táhlo vojsko významného jihočeského vojevůdce a стратега. Ten dokázal odhadnout své síly

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISŤE V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

a o dobytí města se ani nepokusil, ač bylo lákavým soustem.

5.1 Jak se vojevůdce, který roce 1420 táhl kolem Českých Budějovic, a přesto se nepokusil město dobýt, jmenoval?

Nejdelší obléhání ve své historii zažily Budějovice v době stavovského povstání. Město bylo na straně císaře, který zde nechal posílit svou vojenskou posádku. Ta město ubránila již 25. srpna 1618, kdy město nedokázal dobýt velitel stavovské armády hrabě Thurn.

Českobudějovické ale čekala další zkouška. V listopadu 1618 se do bezpečí budějovických hradeb uchýlilo císařské vojsko v počtu 5000 mužů pod vedením generála Karla Bonaventury Buquoye. Obléhání trvalo až do června roku 1619, kdy stavovská vojska ustoupila.

5.2 Vyhledejte, jaké zámky získal generál Karel Bonaventura Buquoy za své válečné zásluhy v jižních Čechách.

6. Sochy patronů – duchovní ochrana města

Města nebyla chráněna jen fyzickým opevněním, ale také duchovními symboly v podobě mariánských sloupů, božích muk, obrazů a soch. Svatí patroni měli chránit město v časech válečného nebezpečí, v dobách moru nebo před požáry.

Před každou z hlavních městských bran byla v 1. polovině 18. století umístěna socha patronky a ochránkyně města Panny Marie Budějovické. Později byly doplněny sochami sv. Jana Nepomuckého umístěnými na mosty před branami. Všechny sochy s výjimkou jediné, se dochovaly, nicméně většina byla po zániku hradeb přesunuta na nové místo.

6.1 Kde se dnes sochy Panny Marie Budějovické, které stávaly před městskými branami, nacházejí?

6.2 Bonusový úkol: Zakreslete do mapy původní i současné umístění soch.

7. Zánik opevnění v 19. a 20. století

Po roce 1744 se již o Budějovice neválčilo, a tak městské opevnění postupně ztrácelo na významu. Zanedbávaná stavební údržba vedla během 17. a 18. století opakovaně ke zřícení úseků hradeb, dokonce i celých věží a bašt. Dosluhující městské opevnění bylo pro obecní pokladnu stále tíživějším břemenem, a tak se postupně přistupovalo k pronájmu, prodeji nebo i boření části opevnění.

Prostory parkánu se postupně proměňovaly v řemeslné dílny a zahrady, na více místech vznikaly drobné stavby sloužící např. jako sklad dřeva nebo jako zahradní domky. Bydleli zde také obecní zaměstnanci, jako např. kat, písař či městský zahradník.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRAČOVISTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

7.1 Podívejte se na obrázek vpravo a uveďte, jaký řemeslník využíval bývalý parkán u dnešního slepého ramene Malše u piaristického kláštera?

Od druhé poloviny 18. století město prodávalo raveliny, ovšem s podmínkou, že se nesmí přestavět. Od roku 1824 to již ale povoleno bylo. Například Vojtěch Lanna využil ravelin v blízkosti hostince U Zelené ratolesti pro skladování dovážené tuhy, na vyvýšeném místě totiž nehrozilo zaplavení při povodních. Věže byly využívány např. jako sklady uniforem a vojenského materiálu nebo jako byty obecních zaměstnanců. Postupně vznikaly na místě bývalého opevnění promenády, altány, lázně a kašny.

7.2 Vznikal tak základ nového parku, který najdeme v Českých Budějovicích dodnes. Napište, jak se tento park jmenuje?

Složité systémy bran s úzkými průjezdy, které měly usnadňovat ochranu před nepřítelem, se stávaly překážkou dopravy. Barbakán Linecké brány z toho důvodu zmizel ještě před koncem 18. století. Majitelé domů poblíž hradeb naléhali na představitele města, aby byla snížena hradba a stržen ochoz. Mnohdy měli zájem rozšířit svá obydlí a zlepšit výhled ze svých oken. K rozsáhlému prodeji věží, bašt a úseků městské hradby došlo v roce 1825 formou dražby. Noví majitelé často viděli v zakoupených částech hradeb laciný zdroj stavebního materiálu. Kromě bourání věží a bašt bylo v opevnění také prolamovány nové branky. Vznikla tak například branka u Zadního mlýna nebo tzv. „železniční“ branky.

7.3 Zjistěte, kde se obě „železniční“ branky nacházely a jaký dopravní prostředek po nich jezdil.

Rychlý rozvoj předměstí, které dosáhlo v polovině 19. století stejné velikosti jako vnitřní město, urychlil zánik celistvého městského opevnění. V roce 1844 byla zbourána první ze tří hlavních bran do města, do dnešních dnů se bohužel nedochovala ani jedna.

7.4 Vyhledejte, která z hlavních městských bran byla zbourána jako poslední, a ve kterém roce to bylo.

V roce 1912 vznikl Klub Za staré Budějovice a došlo ke všeobecné změně pohledu na historické památky. Poté se likvidace městského opevnění téměř zastavila. Dodnes se dochovaly pouze menší úseky hradeb, několik věží a bašt, zejména na západním okraji vnitřního města, kde nebyla perspektiva rozšíření města a jeho propojení s předměstím.

7.5 Uveďte, které z věží se dochovaly a pokuste se vypátrat, která z věží není vidět, protože je schována v novější budově.

7.6 Bonusový úkol: Vyberte si jednu z dochovaných věží či bašt a popište její původní a současné využití. Nakreslete nebo vyfotografujte vybranou věž nebo baštu.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

8. Praktická část – po stopách opevnění

Nyní vás zveme do terénu. Vaším úkolem bude obejít historické jádro města místy, kterými vedly městské hradby. Okruh, kde stávalo městské opevnění, je dodnes velmi dobře patrný. Na pomoc si můžete vzít mapu. Trasa je dlouhá necelé 2 km a zabere vám i s plněním úkolů zhruba jednu hodinu času. S sebou si kromě pracovních listů vezměte papír, tužku a metr.

Průběžný úkol – Kolik mostů přes vodní toky (Mlýnská stoka, řeky) cestou minete?

PRVNÍ ZASTAVENÍ – bývalá Pražská brána

Na cestu se vydejte z místa v Krajinské ulici, kde stávala Pražská brána. Zde je začátek i konec vašeho putování. Nejprve se ale pozorně rozhlédněte kolem.

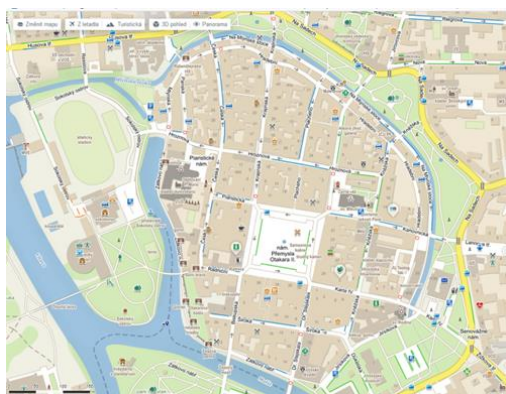
8.1. Na jednom z domů v Krajinské ulici se nachází reliéf Pražské brány. Najděte jej a vyfoťte nebo překreslete na papír. Jaký nápis se u tohoto reliéfu Pražské brány nachází?

Naproti domu s reliéfem Pražské brány stojí dům, na jehož rohu je umístěna pamětní deska připomínající nešťastnou smrt městského písaře Šimona Plachého v době obléhání města pasovským vojskem na počátku 17. století.

8.2. Na pamětní desce vyhledejte letopočet, kdy k této tragické události došlo. Pamětní deska je napsaná latinsky, ale na stejném domě najdete i menší desku s českým překladem – opište jej.

Poté se vydejte ulicí Na Mlýnské stoce proti proudu toku vody. Na druhém břehu Mlýnské stoky je městský park Na Sadech.

Jeho tvar kopíruje bývalé barokní opevnění, což je nejlépe patrné v mapě města, kde jsou zeleně vyznačené plochy parku.

První ulicí, kterou budete míjet, je po pravé straně Plachého ulice. Nyní již víte z nápisu na pamětní desce u bývalé Pražské brány, po kom se ulice tak nazývá. Připomíná smrt městského písaře Šimona Plachého.

Pokračujte dál ulicí Na Mlýnské stoce a nezapomeňte průběžně počítat mosty, které míjíte.

DRUHÉ ZASTAVENÍ – sirotčinec

Zastavte se na rohu ul. Na Mlýnské stoce a ul. Karla IV. Zde stávala druhá městská brána – Svinenská (později Vídeňská). Brána již nestojí, ale nachází se zde kostel sv. Rodiny se sirotčincem, s jehož stavbou sestry Boromejky započaly až poté, co byla Svinenská brána zbořena.

8.3 Na zdi kostela sv. Rodiny vyhledejte informaci, v jakých letech a jak dlouho sestry Boromejky kostel stavěly.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

U Svinenské brány stávala socha Panny Marie Budějovické. Její originál je dnes vystaven v budově Národního památkového ústavu na Senovážném nám. 6. Je to jen pár metrů od místa, kde stojíte. Na sochu se můžete zajít podívat a vyfotit ji. Naleznete ji v průjezdu budovy, přístupná je ale pouze ve všední dny od 7.00 do 17.00 hodin.

Vraťte se zpět ke kostelu sv. Rodiny a pokračujte ve své cestě dál Jirsíkovou ulicí kolem budovy Biskupského gymnázia, divadelních domů až k Zátkovu nábřeží. Dejte se doprava k modrému mostu, který se nazývá Zlatý most.

TŘETÍ ZASTAVENÍ – Zlatý most

8.4 Najděte na mostě informaci, v jakém roce byl vyroben a v jakém roce opraven.

Stojíte v místech, kde stávala Rožnovská brána. Před ní vždy býval most přes řeku a před mostem socha Panny Marie Budějovické.

8.5 Přejděte Zlatý most na druhou stranu, najděte sochu Panny Marie Budějovické, vyfoťte ji a zakreslete do mapy.

Vraťte se přes most zpět a pokračujte vlevo směrem k věži Železná panna. Zde začíná nejlépe dochovaný úsek městského opevnění.

ČTVRTÉ ZASTAVENÍ – věž Železná panna

Vejděte do věže. Přízemí je dnes průchozí. Všimněte si nad sebou ve stropě čtvercového otvoru s mříží. To býval původní vstup do přízemí věže, kam se dalo dostat jen sestupem po žebříku. Prostor sloužil možná jako vězení. Průchod dveřmi do přízemí zde byl probourán až v 19. stol., kdy již městské opevnění, jehož byla věž součástí, ztratilo svůj význam.

Vejděte do dvora. Zde uvidíte dodnes dochovanou část krytého ochozu, odkud obránci chránili město a zároveň byli chráněni před nepřízní počasí, aby jim nenavhlh střelný prach. Z ochozu z 1. patra se původně do věže vcházelo. S obsluhou Staročeské hospůdky Železná panna se domluve na vstupu do věže. Vejděte na krytý ochoz a najděte zde jednu z dodnes dochovaných střílen.

8.6 Jaký typ střílny se na krytém ochozu dochoval?

8.7 Ve věži Železná panna se nachází zmenšený model jedné z městských bran. Které?

Pokračujte dál podél zdi dnešní Biskupské zahrady. Právě tato zeď je pozůstatkem parkánové zdi, za ní je ještě s odstupem několika metrů dochovaný úsek hlavní hradby.

PÁTÉ ZASTAVENÍ – parkánová zeď

8.8 Změřte výšku parkánové zdi u pouliční lampy mezi lavičkami (přímo naproti soutoku Vltavy a Malše). Jakou výšku jste naměřili?

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

Před sebou vidíte vícebokou baštu, kde je dnes vstup do Biskupské zahrady. Ve spodní části má pětiboký půdorys, což bývalo pro hradební věže obvyklé. Horní část věže je již součástí přestavby na gloriety (zahradní altán). Podívejte se na tuto baštu a hradební zeď s větším odstupem. Za baštou uvidíte válcovou věž, která bývala součástí hlavní hradební zdi.

8.9 Jak se válcová věž za vícebokou baštou od 19. stol. nazývala?

Vaše cesta vede dál po Zátkově nábřeží. Naproti mostu na Sokolský ostrov je tzv. Solní branka, která sloužila pro rychlý přístup k vodě. Dodnes jsou tam dochované dva železné okovy pro uchycení vrat, která se na noc zamykala.

Po Zátkově nábřeží pokračujte kolem válcové bašty u dnešního gymnázia Česká.

ŠESTÉ ZASTAVENÍ – Polygonální bašta

Po několika metrech dojdete k další pětiboké baště, tzv. Polygonální baště. Nachází se u památných lip, mezi kterými stojí kaplička.

8.10 V horní části Polygonální bašty se nachází několik klíčových střílen. Kolik jste jich napočítali?

8.11 Ve výklenku kapličky je umístěna socha světce. Jak se světec jmenuje a kdy byla socha zhotovena? (Napoví vám letopočet vytesaný do kamenného podstavce sochy.)

Pokračujte dále Mlýnskou ulicí k Rabenštejské věži, budete míjet hotel Budweis (dříve Přední mlýn).

SEDMÉ ZASTAVENÍ – Rabenštejská věž

Rabenštejská věž byla důležitou součástí městského opevnění. V dobách míru sloužila jako vězení. Původní vstup do věže byl nahoře pod 1. oknem. Do prostoru přízemí, byli spouštěni vězni za nejtěžší zločiny otvorem ve stropě.

8.12 Vedle vstupu do Rabenštejské věže je QR kód. Načtěte jej a z textu vypište stručnou informaci, jak vypadala věžeňská kobka a jak vězni dostávali jídlo.

Panskou ulicí dojdete na roh České ulice. Vydejte se doleva k mostu přes Mlýnskou stoku. Most nepřecházejte, těsně před ním se dejte doprava podél Mlýnské stoky. Po pár metrech narazíte po pravé straně na kamennou parkánovou zeď s dodnes dochovanými obdélníkovými střílnami, které se směrem dovnitř rozšiřují. Takové střílny byly v pravidelných rozestupech rozmístěny po celé délce hradeb. Toto je poslední dochovaný úsek hradební zdi se střílnami.

8.13 Kolik střílen se zde nachází? Spočítejte je.

Nyní vám zbývá již jen pár kroků a jste v cíli – na rohu ulice na Mlýnské stoce a Krajinské ulice – v místech, kde stávala Pražská brána. Gratulujeme a těšíme se na vaše odpovědi. Nezapomeňte uvést, kolik mostů jste cestou minuli.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRÁCOVIŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

